

ефективних форм та методів регіонального управління в умовах процесу трансформації системи місцевого самоврядування.

1. Проект Закону про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади) : Електронний ресурс. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=55812.

2. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020 : Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/18688.html> – Назва з екрану.

Сергій БАЗИЛЕВСЬКИЙ
магістр державного управління

ГРОМАДЯНСЬКА ОСВІТА В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ ОРІЄНТИРИ У СВІТЛІ ЕВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

З обранням Україною курсу на європейську інтеграцію в країні, у відмінності від багатьох європейських держав, не було впроваджено систему громадянської освіти, що орієнтована на сприймання цінностей і змісту європейської політичної культури та загальнолюдських цінностей, виховання громадянської ідентичності демократичного типу. Саме тому перцепції європейських цінностей українцями досі здійснюється формально, на рівні штампів, їх сутність і глибинний сенс, можливості застосування в соціальному середовищі залишаються неприйнятними значною кількістю громадян.

Головними якостями громадянина в сучасному суспільстві є здатність до самовизначення, повага до цінностей і гідності кожної людини, громадянськість, цілісність, самодисципліна, співчуття і патріотизм, шанобливе ставлення до захисту Батьківщини, закону, рівності і верховенству права. Громадянськість – це політичне, соціально-психологічне якість, властивість поведінки суб'єкта, яке характеризується усвідомленням себе повноправним громадянином своєї країни з політично зрілим свідомістю, розвиненим почуттям патріотизму, причетністю до долі своєї Батьківщини і свого народу.

Громадянська освіта – це суспільно-державна, соціально орієнтована система виховання і безперервного навчання, спрямована на формування громадянської компетентності, демократичної культури, задоволення потреб у соціалізації в інтересах особистості, громадянського суспільства і правової держави.

Головною метою громадянської освіти [1] є виховання людини-громадянина, якій притаманні демократичні громадянські погляди і культура, усвідомлення взаємозв'язку між особистою свободою та відповідальністю перед суспільством, а також формування громадянських якостей на основі нових знань, умінь і цінностей, що дають

можливість особистості приймати участь у вирішенні соціальних проблем, ладнатися до мінливих соціально-економічних і політичних умов, представляти і захищати свої права та інтереси, поважаючи права і погляди інших людей.

Завданнями громадянської освіти є:

– формування мотивації та основних вмінь, необхідних для відповідальної участі громадян у громадсько-політичних процесах у житті суспільства;

– сприяння становленню активної позиції громадян в плані реалізації ідеалів і цінностей демократії в Україні;

– надання молодому поколінню знань щодо світових демократичних здобутків та особливостей становлення демократії в Україні;

– створення умов для набуття досвіду громадянських дій, демократичної поведінки та комунікативної взаємодії всіх верств населення.

В практиці Ради Європи поняття громадянської освіти трактується як виховання демократичної громадянськості на основі пріоритету прав людини.

В державах Євросоюзу останнім часом тлумачення терміну «громадянська освіта» еволюціонувало від поняття «Civic education» (під яким малося на увазі отримання знань у сферах суспільствознавства, державотворення, політології, історії, права) – до сучасного поняття «Citizenship education» (тобто формування громадянськості) [4]. Такі перетворення призвели до змін як цілей, так і основних ідей громадянської освіти: акценти наразі змістилися від системного надання інформації зі сфер суспільних наук – до формування особистісних громадянських компетенцій, що дають можливість людям стати активними суб'єктами соціально-політичних практик в демократичному суспільстві.

У цілому, сучасна європейська концепція громадянської освіти спрямована на підвищення суспільної активності громадян, залучення їх щодо участі у політичних та соціальних процесах. Серед пріоритетних напрямків вирішення цього завдання – значне розширення кола суб'єктів громадянської освіти. У країнах Євросоюзу вона розвивається силами держави, недержавних і наддержавних організацій, навчальних закладів, ЗМІ, активної громадськості, а також за допомогою розроблення практичних рекомендацій з освіти в сферах громадянськості, прав людини, соціальної відповідальності. Ці рекомендації втілюються в державні концепції та програми, в навчальні плани і програми закладів освіти, у діяльність громадських організацій, що призводить до максимального розширення кола суб'єктів громадянської освіти.

Радою Європи ініційовано впровадження масштабної програми навчання демократичному громадянству та правам людини – «Education for Democratic citizenship and Human Rights Education – EDC/HRE» [7], яка зараз успішно реалізується в 47 країнах. Ця програма базується на

Хартії Ради Європи з освіти у сфері демократичного громадянства та прав людини. Зміст її ґрунтується на просуванні таких визначальних європейських цінностей як демократія, свобода слова, права людини, верховенство закону і рівність перед ним людей усіх соціальних прошарків, толерантність, культурне розмаїття та вільність віросповідання. Програма зорієнтована на захист особистості і суспільства від насильства, тероризму, расизму, екстремізму, ксенофобії, дискримінації та нетерпимості.

Реалізуються також і спеціальні освітні програми за різними напрямками громадянської освіти. Так, програма «Education Programme of activities 2016–2017» [5] націлена на навчання навичкам громадянської активності в демократичному суспільстві.

Метою іншої програми – «Education for Democracy 2018 – 2019» [8] є формування особистісної культури демократії, засвоєння громадянською її етичних і комунікативних норм.

Програма «Developing a culture of co-operation when teaching and learning history» [6] цілеспрямовано зорієнтована на практику комунікації та вирішення конфліктних ситуацій на принципах толерантності і культурного діалогу.

Наведений перелік програм, які реалізуються в Євросоюзі, є далеко не повним. Стратегічна мета впровадження таких програм звучить як виховання сучасної людини – людини ХХІ століття, громадянина своєї держави й об'єднаної Європи.

В Україні на сьогодні поняття громадянської освіти розглядається занадто вузько, що суперечить практиці розвинутих країн Європи. А отже, для нашої держави, яка поки ще перебуває за межами європейського простору громадянської освіти і не має її чіткої моделі, вкрай необхідним є розробка й обґрунтування такої моделі – з концептуальною опорою на актуальну європейську модель «Citizenship education».

Список використаних джерел

1. Актуальні проблеми громадянської освіти в сучасній школі. – Режим доступу : <http://www.startpedahohika.com/sotems-1534-1.html>.
2. Гражданское образование и воспитание ученической молодежи. – Режим доступа : <http://www.info-library.com.ua/libs/stattya/3529-gromadjanska-osvita-ta-vihovannja-uchnivskoyi-molodi.html>.
3. Концепция гражданского воспитания личности в условиях развития украинской государственности // Информационный сборник МОН Украины. – 2000. – № 22. – С. 7 – 21.
4. Майбутнє громадянської освіти в Україні – перехід до актуальної європейської моделі. – Режим доступу : <http://od.org.ua/uk/будуще-гражданского-образования-в-у/>.
5. 2016 – 2017 Education and Outreach Programs and Workshops. –

Access mode : <https://www.samsi.info/programs-and-activities/2016-2017-education-and-outreach-programs-and-workshops/>.

6. Developing a culture of co-operation when teaching and learning history. – Access mode : <https://www.coe.int/en/web/history-teaching/culture-of-cooperation>. – Title from screen.

7. Education for Democratic Citizenship and Human Rights Education (EDC/HRE). – Access mode : <https://www.coe.int/en/web/edc/home?desktop=false>. – Title from screen.

8. Education for Democracy Outline of the New Programme 2018 – 2019). – Access mode : <https://cas.coe.int/>

Алла БАШТАННИК

к. держ. упр., заступник директора

Дніпропетровського регіонального відділення

Національної школи суддів України

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЇ МЕХАНІЗМІВ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Зарубіжний досвід функціонування механізмів регулювання діяльності органів державної влади слід визначити як важливий напрям сучасного трансформаційного процесу відповідно до напрямів державної політики щодо набуття членства в ЄС, реалізації положень Угоди про асоціацію з ЄС та європейських принципів демократичного врядування. У межах аналізу європейського досвіду варто виділити особливості формування механізмів регулювання діяльності органів влади (далі – механізмів регулювання) країн Центральної та Східної Європи, оскільки такі країни мали аналогічні передумови адміністративного реформування, як і в Україні, базували процес реформування на критеріях на вступ до ЄС, конституційно визначали принцип поділу державної влади на складові (законодавчу, виконавчу і судову). Визначений ще Аристотелем принцип «Єдність знаходить прояв у множині» стосувався системи державної влади [1]. Суттєво модернізована конструкція устрою механізму регулювання органів держави, у подальшому розвинута Ш. Монтеск'є та Дж. Локком, політико-правові концепції яких сформували сучасний підхід до механізму «стримувань і противаг» [2; 3]. Відповідно, більшість країн-членів ЄС закріпила такий принцип у конституціях держав, на основі поділу влади побудована інституціональна система ЄС, щоправда з суто європейською специфікою, відповідно до якої мова скоріше йде про повноваження, їх делегування та феномен «скоординованої субординації» (більш відомий під визначенням «гармонізація») [4].

У системі європейського права та права національних держав майже відсутні норми, що регламентують функціонування механізмів